

Regeringens proposition

2000/01:82

Söderåsens nationalpark

Prop.
2000/01:82

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 15 mars 2001

Lena Hjelm-Wallén

Kjell Larsson
(Miljödepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en del av Söderåsen i Klippans och Svalövs kommuner avsätts som Söderåsens nationalpark.

Söderåsen är ett representativt exempel på det skånska horstlandskapet och är också av internationellt intresse som exempel på ett relativt opåverkat område i det europeiska lövskogsområdet. Därutöver hyser Söderåsen höga, delvis unika, geologiska och biologiska kvaliteter och höga kulturmiljövärden samt är av stor betydelse för friluftslivet. Den föreslagna nationalparken omfattar en areal av 1 620 ha, varav lövskog utgör 1 116 ha och resterande areal utgörs av bland- och barrskog, åkermark, betesmark, klipp- och rasmarksvegetation och vatten. Det föreslagna området utgör en av Sveriges största samlade fornlämningsmiljöer. Syftet med nationalparken är att kunna bevara ett större sammanhängande område av det sydsvenska horstlandskapet i väsentligen oförändrat skick.

Innehållsförteckning

Prop. 2000/01:82

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	4
3	Bakgrund.....	4
4	Söderåsens nationalpark	4
Bilaga Förslag till gräns för Söderåsens nationalpark		7
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2001.....		8

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att den mark som staten äger inom det angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts till Söderåsens nationalpark.

Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen den 4 december 2000 föreslagit att Söderåsens nationalpark inrättas. Skrivelsen har remissbehandlats. Yttranden över skrivelsen har lämnats av Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Skåne län, Riksantikvarieämbetet, Svalövs och Klippans kommuner samt av Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden. Remissyttrandena finns tillgängliga i Miljödepartementet (dnr M2000/4587/Na). Området ingår i Naturvårdsverkets nationalparksplan. Förslagen i denna proposition har utformats i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

3 Bakgrund

Enligt miljöbalken kan skyddet för särskilt värdefulla naturområden säkerställas genom att de avsätts till nationalpark eller naturreservat. I syfte att bevara ett större sammanhängande område av en viss landskaps- typ i dess naturliga tillstånd, eller i väsentligen oförändrat skick, kan mark som tillhör staten avsättas till nationalpark. Det finns 26 nationalparker i Sverige, varav flertalet inrättades i början av 1900-talet. Sedan år 1962 har tio nationalparker tillkommit. Av dessa är Färnebofjärdens nationalpark den senast tillkomna (prop. 1997/98:91, bet. 1997/98:JoU28, rskr. 1997/98:210).

Naturvårdsverket har utarbetat en nationalparksplan för Sverige. I denna föreslås en utvidgning av antalet nationalparker i landet så att de representerar ett urval av särskilt skyddsvärda områden. I planen föreslås bl.a. att Söderåsen avsätts till nationalpark.

4 Söderåsens nationalpark

Regeringens förslag: Den del av Söderåsen som markerats på den bilagda kartan avsätts som Söderåsens nationalpark.

Naturvårdsverkets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker framställningen eller har inga invändningar mot att området avsätts som nationalpark. Länsstyrelsen i Skåne län framhåller liksom Naturskyddsföreningen att kvarvarande ängs- och hagmarker bör bibehållas genom aktiv skötsel. Riksantikvarieämbetet anser att kulturvärdena inte har lyfts fram i tillräcklig utsträckning och avstyrker förslaget om fri utveckling till den del det berör fornlämningar.

Skälen för regeringens förslag: Söderåsen är en av de urbergshorstar som ger området mellan de skånska slätterna en böljande, kuperad karaktär. Åsen är långsträckt och spolformad med längdriktningen i nordväst-sydost. Med markerade branter höjer den sig cirka 100 meter över om-

givande slätter. Övre delen bildar en plåtå med mestadels små topografiska variationer.

Den del av Söderåsen som är aktuell för avsättning ligger i nordvästra Skåne, mellan Röstånga och Ljungbyhed. Berörda kommuner är Klippan och Svalöv i Skåne län. Arealen är 1 620 ha, varav lövskog utgör 1 116 ha, barrskog 130 ha, främmande trädslag 16 ha, föryngringsytor 194 ha, åkermark 16 ha, betesmark 65 ha, klipp- och rasmarksvegetation 16 ha, vatten 32 ha och övrig mark 33 ha. Den föreslagna nationalparken omfattar ett område med varierade terrängförhållanden på åsens sydöstra del. Till största delen består området av ädellövskog. Flera granplanteringar har avverkats och kommer att omföras till lövskog.

Söderåsens kanske främsta vetenskapliga kvaliteter är knutna till dess geologiska förhållanden. Skärålidens sprickdal, som ligger centralt i den föreslagna nationalparken, formades huvudsakligen under den senaste istiden men i rasbranterna pågår fortfarande talusbildning. Förutom själva sprickdalen och dess bildningssätt finns här mycket välbevarade erosions- och vittringsformer från bland annat periglacial tid, det vill säga tiden i anslutning till nedisningen. Till de mest intressanta geologiska formerna hör hängande dalar, talusbranter, nivationsnischer, glacialnischer och terrasser.

I Skärålid finns en varierad växtlighet med särpräglad zonerings från de nedre fuktigare delarna till de torra, branta övre sidorna. I dalens botten växer ängsskogar av bok, ask, avenbok och alm som uppåt övergår i hedsskogar av bok samt enstaka ekar och björkar. Floran är rik särskilt vad gäller mossor och lavar på grund av variation i lokalklimat och substrat samt på grund av lång skoglig kontinuitet. Även svampfloran är artrik.

Plåtån är bevuxen med hedartade bokskogar. I sluttningarna norrut och söderut, i höjd med dalgångens mynning, finns ängsbokskog av flera olika typer. I anslutning till bäckar och i raviner och mindre sänkor på plåtån finns även fuktigare, artrikare skogar, ofta bestående av klibbal.

Faunan är rik och intressant. Till de häckande fågelarterna hör stenkäck, liten flugsnappare, mindre hackspett, skogsduva, glada, bivråk, korp och forsäråla. Skärån har rent, syrerikt vatten med en lokal stam av öring och ett stort antal bäcksländearter. I övrigt ger sprickdalarnas lokalklimat och förekomsten av multnande lövträdstammar och högstubbar sällsynt gynnsamma miljöer för bland annat vedlevande skalbaggar, landsnäcken och andra ryggradslösa djur.

Området är i hög grad påverkat av människan. Sprickdalarnas sluttningar är relativt opåverkade medan stora delar av plåtån alltsedan bronsåldern i växlande omfattning har nyttjats för odling och boskapsskötsel. Mest intensiv var uppodlingen under järnåldern, för att sedan avklinga och nästan upphöra under medeltiden. Under den s.k. torparepoken återuppodlades smärre delar av den forntida åkermarken en kortare period och kringliggande marker utnyttjades för vedtäkt och foderproduktion. Boplatser, gravar, odlingsrösen, fornåkrar, husgrunder och bevarade torp vittnar om tidigare markanvändning. I modern tid har området huvudsakligen utnyttjats för skogsbruk. Dalbottnens planare ytor har bl.a. nyttjats som slättermarker. Trots skogsbruk, tidigare odling, vägar och

enstaka bebyggelse ger området som helhet ett relativt opåverkat intryck, till vilket den dramatiska topografin bidrar.

För friluftslivet är Söderåsen ett vackert, intressant och spännande område och ett av Skånes klassiska utflyktsmål. Besöksfrekvensen är hög under större delen av året. Till de mest besökta delarna hör Skäralid med Kopparhatten och Nackarpsdalen med Odensjön. Vid Skäralid finns ett naturum med utställning och restaurang. I anslutning till Nackarpsdalen i Röstånga finns vandrarhem. Vid Odensjön arrangeras årligen friluftskonserter. Nackarpsdalen är ett viktigt rekreations- och friluftsområde för boende i Röstånga med omnejd.

Syftet med nationalparken skall vara att i väsentligen oförändrat skick bevara ett större sammanhängande område av det sydsvenska horstlandskapet med såväl unika och karaktäristiska terräng- och vegetationsförhållanden som värdefull natur och kultur i övrigt. Områdets naturliga vegetationstyper skall i huvudsak bevaras för naturlig utveckling. Delar som hyser stora kulturhistoriska värden skall bevaras genom aktiv skötsel. Delar med för området främmande vegetation och områden som tidigare nyttjats för rationellt skogsbruk skall restaureras till förmån för naturliga vegetationstyper, i huvudsak ädellövskogar. Djurlivet skall skyddas från jakt och andra störningar. Allmänhetens möjlighet att uppleva områdets natur och kultur skall underlättas på ett sätt som är förenligt med övriga syften.

För att uppnå syftet skall varken exploaterande verksamhet eller skadegörelse på mark och vegetation tillåtas. Fasta fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen och inga åtgärder som skadar dessa får vidtagas. Konventionellt skogsbruk skall inte tillåtas, befintliga barrskogar skall avvecklas och ersättas med naturligt uppkommande lövskogar där så är möjligt. Hjälpplantering eller sådd med lövträd på de större kalytorna samt gallring i täta föryngringsytor skall utföras. Inblandning av för regionen främmande trädslag skall motverkas med aktiva skötselmetoder. Vidare skall vissa vägar tas ur bruk och friluftslivet inriktas mot strövande och naturstudier. Jakt eller omfattande tävlingsverksamhet skall inte tillåtas. Forskning om områdets natur bör stimuleras. Informationsmaterial om områdets natur- och kulturförhållanden skall utarbetas och göras tillgängligt för allmänheten i bland annat Skäralids naturum. Anordningar för friluftslivet och andra fritidsaktiviteter skall utvecklas och i första hand lokaliseras till redan etablerade besöksområden som till exempel Nackarpsdalen, Skäralid och Odensjön.

Sammanfattningsvis anser regeringen att Söderåsen är ett representativt exempel på det skånska horstlandskapet. Området är också av internationellt intresse som exempel på en relativt opåverkad lövskog i utbredningsgränsen av det europeiska lövskogsområdet. Därutöver hyser Söderåsen höga, delvis unika geologiska och biologiska kvaliteter, höga kulturvärden samt är av stor betydelse för friluftslivet. Regeringen föreslår därför att den del av Söderåsen som markerats på kartan (se *bilaga*) avsätts till Söderåsens nationalpark.

Bilagan finns endast i den tryckta upplagan.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2001

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Thalén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Larsson

Regeringen beslutar proposition 2000/01:82 Söderåsens nationalpark